

Marie Zimmermannová

ThDr. Josef Hronek
jako katechetik a pedagog

ThDr. Josef Hronek jako katechetik a pedagog

Marie Zimmermannová

Recenzovali:

doc. Mgr. Ing. Aleš Opatrný, Th.D.

doc. Dr. Rudolf Smahel, Th.D.

Vydala Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum

Redakce Josef Táborský

Obálka Jan Šerých

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

Vydání první

© Univerzita Karlova v Praze, 2015

© Marie Zimmermannová, 2015

ISBN 978-80-246-2962-9

ISBN 978-80-246-2980-3 (online : pdf)

Univerzita Karlova v Praze
Nakladatelství Karolinum 2015

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Obsah

Úvod	9
1. Kritický životopis	14
1.1 První etapa: dětství, mládí a studium bohosloví	14
1.1.1 Rodina	14
1.1.2 Vzdělání v dětství: obecná škola a gymnázium	17
1.1.3 Studium bohosloví v Praze	18
1.2 Druhá etapa: duchovní správa, studium a katechetická činnost	19
1.2.1 Působení v duchovní správě	19
1.2.2 Vyučování náboženství ve školách	22
1.2.3 Další studium na Univerzitě Karlově a činnost adjunkta	23
1.3 Třetí etapa: vědecká a pedagogická činnost a funkce děkana	25
1.3.1 Suplent katechetiky a pedagogiky	25
1.3.2 Docent pro obor pedagogika a katechetika	28
1.3.3 Mimořádný profesor pro obor pedagogika spojený s katechetikou	30
1.3.4 Profesor Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty	32
1.3.5 Děkan Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty	35
2. Přehled publikační činnosti Josefa Hronka	38
2.1 Monografie a jiné knižní publikace	39
2.1.1 První díla a práce z jiných oborů	40
2.1.2 Katechetika a pedagogika	43
2.1.3 Publikace o školském právu, organizaci školní výuky a vyučování	51
2.1.4 Učebnice náboženství	55
2.1.5 Katechetické pomůcky	61
2.2 Odborné články Josefa Hronka v časopisech a redaktorská činnost	65
2.2.1 Časopis katolického duchovenstva a Sursum	67
2.2.2 Vychovatel a Věstník katechetský	73

2.2.3	Časopis Logos pro homiletiku a katechetiku	74
2.2.4	Časopis Duchovní pastýř	78
2.2.5	Kalendář katolického duchovenstva Československé republiky	81
2.2.6	Manuale učitelů katolického náboženství na čl. školách národních	82
3.	Katecheze a její odborná reflexe v Čechách během první poloviny 20. století	83
3.1	Obnova katecheze v dokumentech magisteria všeobecné církve	83
3.1.1	Papež Pius X. a jeho úsilí o obnovu katecheze	84
3.1.2	Papež Pius XI. ke křesťanské výchově mládeže	87
3.2	Postavení katecheze a katechetů ve školství v Čechách	88
3.2.1	Postavení výuky náboženství ve školách na základě státní legislativy	89
3.2.2	Katecheti a jejich působení ve školách	96
3.3	Situace ve vybraných oblastech katechetické praxe	99
3.3.1	Katechetické hnutí v Čechách do roku 1948	100
3.3.2	Biblické vyučování	108
3.3.3	Liturgická výchova	115
3.4	Katechetika a pedagogika na teologických fakultách	121
3.4.1	Katechetika v učebnicích pastorálky Jiljiho Chládky a Franze Giftschütze	122
3.4.2	Vyučování katechetice pouze na školách normálních	125
3.4.3	Katechetika Jana Karla Škody	126
3.4.4	Katechetika Františka Xavera Blandy a Jana Ladislava Sýkory	127
3.4.5	Výuka katechetiky a pedagogiky Karla Tippmanna a Antonína Hory	131
3.4.6	Katechetika podle přednášek biskupa Edvarda Brynychy	133
3.4.7	Výuka katechetiky a pedagogiky na olomoucké bohoslovecké fakultě	134
4.	Odborné dílo Josefa Hronka v oborech katechetika a pedagogika	139
4.1	Tematická analýza odborného díla	139
4.1.1	Tematická analýza obsahu přednášek z katechetiky a pedagogiky	140
4.1.1.1	Přednášky z pedagogiky a psychologie	141
4.1.1.2	Přednášky z katechetiky	153
4.1.1.3	Praktická cvičení v katechizování	171
4.1.1.4	Výuka katechetiky a pedagogiky v katechetickém kurzu pro laiky	173

4.1.2 Klíčová témata z pedagogiky v Hronkově díle	174
4.1.2.1 Odkaz pedagogiky sv. Augustina v díle Josefa Hronka	175
4.1.2.2 Náboženská výchova v rodině	176
4.1.3 Klíčová témata z katechetiky v Hronkově díle	179
4.1.3.1 Osobnost katechety	180
4.1.3.2 Biblické vyučování	182
4.1.3.3 Liturgická výchova	189
4.2 Shrnutí a hodnocení díla Josefa Hronka	197
4.2.1 Diachronní pohled na Hronkovo odborné dílo	198
4.2.2 Synchronní pohled: hodnocení přínosu podle jednotlivých témat	201
4.2.3 Hodnocení přínosu Josefa Hronka české katechetice a pedagogice	212
Závěr	218
Seznam použitých zkratk	222
Bibliografie	223
Seznam příloh	243
Obrazové přílohy	244
Summary	258
Jmenný rejstřík	259

Úvod

Kdo chce porozuměti dnešnímu stavu katechetiky, musí nezbytně znáti dosavadní její historický vývoj (...). Týž problém znovu se vynořuje a zase zapadá (...). Shledáváme se se střídáním problémů, ale i omyly, návraty a zase dalším hledáním, z dějin katechetiky poznáváme zkušenost celých staletí, a to má pro nás neocenitelný význam, neboť tato zkušenost není jen náhodným postřehem, nýbrž je výslednicí pozorování tradičně se ustalujících, výslednicí katechetské moudrosti celých generací.¹

Josef Hronek: Katechetika, 1946

Mons. prof. ThDr. Josef Hronek (1890–1954) byl činný v mnoha oblastech církevního a společenského dění, hlavní část svého života však věnoval výuce katechetiky a pedagogiky. Poslední dva roky působil jako děkan Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty Univerzity Karlovy. Byl posledním vyučujícím katechetiky a pedagogiky na zmíněné fakultě, který byl pro tyto obory habilitován, posléze jmenován řádným profesorem a plně se jim po celou svoji profesní kariéru věnoval.² Tato skutečnost byla jednou z hlavních motivací k napsání knihy a z ní také vycházejí její cíle a struktura.

Hlavní cíl práce naznačuje úvodní citát: chceme popsat dílo Josefa Hronka v oborech katechetiky a pedagogiky a zhodnotit jeho význam v kontextu doby. Klademe si otázku, do jaké míry Hronek vrátil ka-

1 J. Hronek, *Katechetika: duch a forma katolického vyučování náboženského*, s. 16.

2 Pro obor katechetika a pedagogika se na pražské katolické teologické fakultě habilitoval i Stanislav Novák v roce 1979, ale ještě v téže roce zde své působení ukončil. Na habilitační řízení byl navržen i Hynek Wiesner v roce 1989, záhy však fakultu opustil a vrátil se do pastorace. Srov. M. Zimmermannová, *Vývoj katechetiky v českých zemích v letech 1920–1994*.

techetiku mezi teologické obory a jaký vztah měla pedagogika ke katechetice ve výuce na teologické fakultě. Dílčí cíle práce vycházejí ze skutečnosti, že dílo Josefa Hronka nebylo dosud celé zdokumentováno a popsáno, ani analyzováno, ani zhodnoceno. Chceme porovnat Hronkovo dílo s dílem těch, kteří se zabývali promyšlením náboženské výchovy a vyučování v jeho době a teoreticky je reflektovali. Jedná se zejména o Hronkovy předchůdce vyučující na pražské bohoslovecké fakultě a Václava Kubíčka a Františka Tomáška z Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Olomouci. Zajímá nás také, zda a jak Hronka ovlivnily výrazné společenské změny a tehdejší „pohyb“ v oblasti teologie a pedagogiky, což mělo svůj dopad v pastoraci. Zejména máme na mysli katechetické, liturgické a biblické hnutí. V pedagogice to bylo tzv. reformní hnutí, které se projevilo v přípravě a realizaci školské reformy a v rozvoji didaktických metod ve výuce. V závěru se pokusíme formulovat odkaz Hronkova díla, nakolik je stále platný.

K našemu tématu existuje v české odborné literatuře jen několik publikací. Pro pojetí naší práce jsme se mohli inspirovat podobnými díly o Václavu Kubíčkov³ a Františku Tomáškov⁴. Pro naplnění našich cílů jsme mohli z části využít vlastní licenciátní práci o vývoji české katechetiky, zejména některé informace o dobovém kontextu, přehled hlavních životopisných dat a odborné bibliografie Josefa Hronka a porovnání přístupu k hlavním kategoriím katechetiky v díle Kubíčka, Hronka a Tomáška.⁵ Vývoj katechetiky a katecheze v Čechách až do vzniku samostatného Československa zpracoval František Košák ve dvou dílech publikace *Dějiny české katechetiky*; našeho tématu se týká jen II. díl⁶, který je cenným pramenem pro poznání kontextu, v němž Hronek začínal svoji nejprve pastorační a posléze vědeckou činnost. O zmapování dějin katecheze a katechetiky u nás se pokusila i sestra Consilie Nováková. Její práce vznikala v období totality a nebyla dokončena.⁷ Dílčí témata o vývoji katechetiky a katecheze jsme mohli srovnávat též s výsledky výzkumu Aloise Křišťana, který analyzoval první dvě učebnice pastorální teologie, podle nichž se vyučovalo na české teologické fakultě v Praze.

3 M. Hošťálková, *P. Václav Kubíček jako katecheta a katechetik*.

4 L. Dřímál, *František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže*. Jedná se o výběr z disertační práce: *Il cardinale František Tomášek. La ricostruzione della sua figura di catechista e di catecheta*, Roma 1997.

5 M. Zimmermannová, *Vývoj katechetiky v českých zemích*, kap. 2 (jen vývoj do roku 1950); kap. 3.1, zejména kap. 3.1.4.

6 F. Košák, *Dějiny české katechetiky II*.

7 C. Nováková, *Dějiny katecheze a katechetiky v Čechách a na Moravě*.

Jeho analýza je věnována i pojednání o katechetice.⁸ Křišťanův výzkum doplnila Lenka Jeřábková analýzou nové verze Chládkovy učebnice.⁹ Situaci v katechezi dětí a mládeže v období první Československé republiky zejména na Moravě stručně popsal Ludvík Dřímál.¹⁰

Životopis Josefa Hronka je uveden jen v několika bodech v diplomové práci Marie Markové, která se věnovala jeho dílu z pohledu antropologie a zdravotní vědy.¹¹ Základní informaci o výuce katechetiky a pedagogiky na pražské teologické fakultě do roku 1939 podává stať Martina Vaňáče v přehledu výuky jednotlivých oborů.¹² Další informace o výuce katechetiky a pedagogiky i o samotném Josefu Hronkovi obsahuje dílo o historii pražské katolické teologické fakulty od roku 1939 z pera Vojtěcha Novotného.¹³ Krátká informace o našem autorovi je uvedena v díle *Malý slovník českého katolicismu*.¹⁴

Hlavním pramenem pro zpracování biografie Josefa Hronka jsou tři složky osobních spisů uložené v Archivu Univerzity Karlovy v Praze.¹⁵ Vhodným doplněním archiválií detailně zachycujících Hronkovu profesní dráhu se stala *Rodinná kronika*.¹⁶ Posledním důležitým bibliografickým pramenem je soupis dokumentů o působení Josefa Hronka v pražské arcidiecézi uložený v Archivu Arcibiskupství pražského,¹⁷ Hronkovu osobní složku tento archiv neobsahuje.

Při zpracování bibliografického pohledu na Josefa Hronka jsme vycházeli z několika zdrojů podrobněji popsaných v úvodu druhé kapitoly a zejména z jeho vlastních prací. Tato díla jsou většinou fyzicky dostupná

8 A. Křišťan, *Počátky pastorální teologie v českých zemích*.

9 L. Jeřábková, *Aegidius Chládek a katechetika v jeho díle Bemerkungen über wichtigere Gegenstände der Pastoraltheologie für katholische Geistliche*.

10 L. Dřímál, *Katecheze dětí a mládeže v období první Československé republiky*.

11 M. Marková, *Dílo ThDr. Josefa Hronka*.

12 M. Vaňáč, *Výuka jednotlivých oborů na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v letech 1891–1939*.

13 V. Novotný, *Katolická teologická fakulta 1939–1990*.

14 J. Hanuš, *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*, s. 55.

15 Archiv Univerzity Karlovy v Praze. Archivní fond: Spisovna Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze – personalia. Složka Josef Hronek (3 složky). Neinventarizováno. Dále jen SKTF, fond Personalia.

16 *Rodinná kronika*. Pramen v soukromých rukách. Kroniku sepsala v roce 1958 patrně ze vzpomínek nebo z dřívějších zápisků paní Josefa Hronková, rodná sestra Josefa Hronka, která svého bratra doprovázela v posledních třinácti letech jeho života a starala se o společnou domácnost. První kapitola této kroniky je věnována bratru Josefovi. Za zpřístupnění děkuji Ing. Janu Hronkovi, synovci Josefa Hronka.

17 Archiv Arcibiskupství pražského. Archivní fond: Osobní složky kněží. Soupis dokumentů složky Josef Hronek. Dále jen Aap, fond Osobní složky kněží. Jedná se o jediný dokument týkající se Josefa Hronka uložený v tomto archivu. Dokumenty, které uvádí, již neexistují.

ve fakultní knihovně Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy (dále KTF), Národní knihovně České republiky, Moravské zemské knihovně v Brně, v několika státních vědeckých knihovnách a v biskupských knihovnách v Hradci Králové a v Brně. Některé zkoumané výtisky byly nalezeny v archivech farních úřadů a v soukromých knihovnách. U některých publikací se nepodařilo dohledat první vydání. Cenným zdrojem informací byl dobový tisk. Způsob jeho výběru a výzkumu je popsán v úvodu kap. 2.2. Pro zkoumání dobového kontextu jsme čerpali jednak z českých překladů a komentářů k vybraným papežským encyklikám, jednak z článků z *Časopisu katolického duchovenstva* dostupných v elektronickém depozitáři fakultní knihovny KTF a jednak z časopisu *Vychovatel* z archivu téže knihovny. Pojetí katechetiky Hronkových předchůdců jsme zkoumali z jejich učebnic, počínaje *Katechetikou* Karla Škody. K posouzení vztahu mezi dílem Josefa Hronka a jeho současníků Václava Kubíčka a Františka Tomáška jsme přihlíželi též k monografiím Marty Hošťálkové a Ludvíka Dřímala.

Text knihy je členěn do čtyř hlavních kapitol. První kapitola podává kritický životopis Josefa Hronka. Zaměřili jsme se zejména na jeho působení na teologické fakultě, na které klademe vzhledem k tématu práce zvláštní důraz. Na základě těchto dokumentů jsme Hronkův životopis rozdělili do tří etap. Mezníky těchto etap jsou: ukončení základního studia, zahájení kněžské služby a nástup na teologickou fakultu Univerzity Karlovy jako suplenta katechetiky a pedagogiky. Hronkova motivace k jednotlivým životním krokům je představena zejména prostřednictvím jeho vlastních slov v žádostech a dotaznících nebo prostřednictvím známů v *Rodinné kronice*.

Účelem druhé kapitoly je představit celou Hronkovu bibliografii, provést její základní klasifikaci podle zvolených kritérií a stručně seznámit s jednotlivými díly. Jelikož jsme našli poměrně vysoký počet krátkých prezentací a recenzí v dobovém tisku a také odborných posudků ve spisovně KTF, využíváme je jako autentický zdroj pro přiblížení Hronkova díla z pohledu jeho současníků. Rozsáhlejší recenze uvádíme v přílohách (zvláště k odborným publikacím a zvláště k učebnicím). Součástí druhé kapitoly je i soupis Hronkových odborných článků z vybraných periodik.

Ve třetí kapitole představujeme dobový kontext, v němž Josef Hronek působil a publikoval. Zaměřili jsme se zejména na prezentaci dokumentů magisteria v dobovém tisku (omezili jsme se pouze na ta, z nichž bezprostředně vycházela i Hronkova teoretická reflexe); na vývoj aktuálních otázek a postavení výuky náboženství i katechetů ve škole, neboť

ty měly bezprostřední vliv na směřování Hronkovy odborné činnosti; dále na vývoj v chápání katechetiky a pedagogiky Hronkovými předchůdci na bohoslovecké fakultě.

Čtvrtá kapitola obsahuje jádro celé práce. Její první část je věnována tematické analýze Hronkova odborného díla z katechetiky a pedagogiky. Vycházíme při ní zejména z literatury vztahující se k jeho přednáškám na fakultě. Poté jsme se zaměřili na analýzu vybraných klíčových témat z pedagogiky a katechetiky, která souvisejí s výše zmíněnými teologickými a společenskými vlivy. Naší snahou bylo vyhledat Hronkův teologický pohled na jednotlivá katechetická témata. Výsledky této analýzy hodnotíme nejprve z diachronního pohledu s ohledem na specifika období, kdy Hronkova díla vznikala. Poté jsme se zaměřili na hlavní témata katechetiky a pedagogiky a provedli hodnocení Hronkova díla v dříve popsaném kontextu. Snažili jsme se o vystižení Hronkova přínosu v jednotlivých oblastech jeho vědecké práce.

Při zpracování práce jsme použili vědecké metody ve společenskovědních disciplínách obvyklé, a to zejména analyticko-syntetickou a komparativní metodu. Obtíž při zpracování tématu bylo velké množství výchozího materiálu, který nebyl v plné šíři nikým prozkoumán. To se odrazilo na rozsahu naší práce. V citacích z pramenů zachováváme dobový pravopis, pouze interpunkce byla upravena v souladu s platnou normou a s ohledem na smysl výpovědi.

1. Kritický životopis

Životopis Josefa Hronka je rozdělen do tří etap, které představíme chronologicky. Druhá a třetí etapa se budou časově překrývat, abychom zachovali obsahovou spojitost jednotlivých období. První etapa zahrnuje dětství, mládí a studium bohosloví (kap. 1.1). Druhá etapa se týká Hronkova působení v duchovní správě, dalšího studia a zejména jeho katechetické činnosti ve školách, která časově přesahuje až do roku 1946 (kap. 1.2). Třetí etapa je pro naši práci nejdůležitější, protože je zaměřena na vědeckou a pedagogickou činnost Josefa Hronka na pražské teologické fakultě Karlovy univerzity¹⁸ od roku 1928 až do konce jeho života (kap. 1.3).

1.1 První etapa: dětství, mládí a studium bohosloví

Pro osobnost Josefa Hronka beze zbytku platí, že jeho charakter i životní dráhu výrazně ovlivnila rodina a osobnosti, které ho vychovávaly či jinak zaujaly. To je patrné z první části jeho životopisu, který se týká let 1880–1913.

1.1.1 Rodina

Josef Hronek se narodil 13. srpna 1890 v Mladé Boleslavi jako prvorozený z osmi dětí svého otce Františka Hronka (4. 11. 1863 – 15. 6. 1916)

18 K problematice správného názvu teologické fakulty viz V. Novotný, *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, s. 15. V textu budeme používat buď název „teologická“ fakulta, nebo „bohoslovecká“ fakulta, jak to ostatně činili i tehdejší autoři v dobových dokumentech.

a matky Josefy Hronkové, roz. Koliášové (1. 1. 1867 – 4. 11. 1912).¹⁹ Jeho národnost byla česká a náboženství římskokatolické. Josef byl pokřtěn 19. srpna Otakarem Kobosilem.

Otec František Hronek byl mistrem truhlářským, žil v Mladé Boleslavi a nebyl členem žádné politické strany.²⁰ O charakteru otce a jeho činnosti přinesl při příležitosti jeho úmrtí zprávu mladoboleslavský časopis *Žizeran*:

S budovy musea našeho zavlál smuteční prapor po třetí, co umístěno jest v staropamátném sboru. Zesnul zde minulý čtvrtek ráno po krátkém utrpení vážený občan zdejší pan František Hronek, mistr truhlářský, jenž byl vydatnou podporou předsedy krajinského a městského musea c. k. školního rady F. Bareše, který si také vážil a dovedl oceniti součinnost dovedného restaurátora uměleckých památek v přehojném počtu zde koncentrovaných. V zesnulém odchází poctivý, svérázný muž, prostý, ale charakterní. Jaké vážnosti požíval, bylo znáti z velikého účastenství všech tříd zdejšího obyvatelstva při pohřbu, který se konal dne 18. t. m. z kostela sv. Havla na místní hřbitov. – Pohřbu účastnilo se mnoho obecnstva z města a okolí. Pan Frant. Hronek odešel tak tiše, jak tiše a skromně žil, oplakán ode všech, kteří znali jeho ušlechtilé vlastnosti. Věnoval síly své rodině, již byl pečlivým a starostlivým otcem a (nečitelné) svou jako hledaný odborník ve svém oboru prospěl celku.²¹

Matka Josefa se starala o domácnost. Ani ona nebyla členkou žádné politické strany. Hronek ve svém životopise uvádí, že „rodíče žili tvrdě, ale čestně. Dětem věnovali svrchovanou péči, a tak byli příkladem moudré z životní zkušenosti vyvěrající výchovy.“²² Sestra Josefa v souvislosti s pohřbem maminky uvádí, že „její pohřeb byl krásnou poctou vzorné matce osmi dětí, na poslední cestě její ji doprovodili všichni boleslavští kněží a mnoho lidí, kteří ji měli rádi“.²³

Josef Hronek byl nejstarším mezi celkem osmi sourozenci.²⁴ Většina z nich žila a pracovala v Mladé Boleslavi, bratr Ladislav se odstěhoval do Lomnice nad Popelkou, bratr Antonín padl v první světové válce na

19 Srov. *Rodinná kronika*, s. 10; konzultováno s dokumentem SKTF, fond Personalia. Osobní dotazník ze dne 30. listopadu 1950.

20 Srov. tamtéž.

21 *Rodinná kronika*, s. 14.

22 SKTF, fond Personalia. Životopis, který je přílohou Osobního dotazníku 1950. Dále jen Životopis 1950.

23 *Rodinná kronika*, s. 10.

24 Srov. Životopis 1950. Viz také rodokmen v *Rodinné kronice*.

italské frontě, bratr Karel žil s Josefem při jeho působení v duchovní správě v Praze. Josefa Hronková vedla od roku 1942 svému bratru Josefovi domácnost a žila s ním v Praze 6 ve Střešovicích. O vztahu mezi sourozenci a nejstarším bratrem Josefem a zvláště o svém vztahu k němu uvádí:

Začínám naším prvorozeným bratrem Josefem. Provázela jsem Pepu třináct let na společné pouti životem, sbírám lístek po lístku a skládám je do této kroniky naší rodiny. A proč právě jím začínám? To proto, že je něžným poutem bratrské lásky spjat se všemi námi sourozenci nejen slovem, ale i skutkem, vždy a všem nám pomáhal a stejnou láskou všechny nás objímal. Životní jeho pouť mě vždycky poutala a zvláště od té chvíle, kdy jsem tak blízko stanula po jeho boku a podpírala jeho kroky starostlivou péčí o něho z upřímné lásky k němu.²⁵

Sestra Josefa sama o sobě píše:

Když 4. ledna 1942 zemřela Anežka Pavlíčková, která Pepovi vedla domácnost po odchodu sl. Pangrácové, stěhuji se k němu na jeho přání na Ořečovku,²⁶ abych mu vedla domácnost já. Nikdy jsem netušila, že budu se věnovat i tomuto úkolu, k němuž jsem byla také zavázána tím, že Anežka ve své závěti na mě pamatovala odkazem rodinného domku na Ořečovce čp. 576/7. Bylo to dne 18. ledna 1942 za třeskutého mrazu, kdy jsem se na Ořečovku přestěhovala, zanechávajíc svého zaměstnání v obchodě se sklem a porculánem u fy K. Kornführer, kde jsem byla od 1. května 1916 nepřetržitě zaměstnána.

Ráda jsem to učinila, poněvadž původní moji zaměstnavatelé byli v koncentračních táborech a šéf senior tam zemřel ještě dříve, než jsem ze zaměstnání vystoupila. Vždyť za těchto změněných poměrů v obchodě bylo i moje zdraví silně narušeno a pobytem u Pepy jsem doufala v klidný život, který jsem u něho také skutečně měla. A tak jsem se naučila sama vést domácnost a hlavně vařit, neboť o tom všem až dosud jsem neměla žádných vědomostí, protože jsem k takové práci neměla příležitost. Volné chvíle pak jsem věnovala udržování zahrádky a udržování domu vůbec.²⁷

²⁵ *Rodinná kronika*, s. 6.

²⁶ Josef Hronek se přestěhoval do soukromého domku na Ořečovku již v roce 1926, kdy odešel z duchovní správy. Viz tamtéž, s. 18.

²⁷ Tamtéž, s. 20–21.

1.1.2 Vzdělání v dětství: obecná škola a gymnázium

Josef Hronek začal navštěvovat obecnou školu 1. října 1896. Sestra Josefa v rodinné kronice poznamenává, že to byla stará škola, nad jejímž vchodem byl zlacený nápis s citátem J. A. Komenského: „Pojď sem, synu, uč se moudrým býti.“ Podle sestry se Josef velmi dobře učil, proto jej dal tatínek studovat.²⁸

V září roku 1901 byl Josef Hronek přijat na gymnázium. Ze svých profesorů obzvláště rád vzpomínal na Františka Bareše, který vyučoval dějepis, kromě toho spolupracoval s Josefovým otcem v boleslavském muzeu. Josef jezdil se svým profesorem po okrese, když pořizoval *Soupis památek Boleslavska*, „a tak měl vliv na formování jeho mladé duše“.²⁹ To se později projevilo studiem dějin církevního umění i v učitelské činnosti. Během gymnaziálních studií se Josef Hronek setkal o prázdninách v letech 1907 a 1908 s Františkem Kordačem, pozdějším arcibiskupem pražským. Ten založil v Mladé Boleslavi studentský konvikt, v němž studenti gymnázia pobývali. Kordač, jako vynikající profesor, filosof a řečník, měl podle Josefy Hronkové na jejího bratra strhující vliv, proto se rozhodl studovat teologii na pražské fakultě, kde Kordač přednášel.³⁰ Josef Hronek věnoval v roce 1934 svému velkému učiteli spis *Umřel velekněz*, v němž k jeho učitelským schopnostem poznamenává:

Kordač vynikal jasností svých výkladů, jimiž dovedl dáti svou vybranou mluvou přiléhavý výraz i skutečný půvab. Suverénně ovládal svůj obor a dovedl jej povídati s dokonalou přesností, byl filosof a teolog, jenž stál na vrcholu doby. Jako učitel byl Kordač nadán neobyčejným didaktickým talentem a jeho latinské přednášky, dokonalé formou i obsahem, nás, bohoslovce, strhovaly k projevům nadšeného souhlasu a zapalovaly tou hlubokou věrou a láskou, s jakou byly přednášeny.³¹

Studia na gymnáziu ukončil Josef Hronek 1. 7. 1909 zkouškou dospělosti a odebral se do Prahy na bohosloveckou fakultu.³² Sestra Josefa

28 Srov. tamtéž, s. 7.

29 Tamtéž, s. 7.

30 Srov. tamtéž, s. 8. Srov. též svědectví Kordačových studentů v publikaci P. Marek, *Arcibiskup pražský prof. dr. František Kordač: nástin života a díla apologety, pedagoga a politika*, s. 49–52. Na s. 49 je uvedeno i Hronkovo svědectví z roku 1934.

31 J. Hronek, *Umřel velekněz...: Arcibiskup František Kordač*, s. 11.

32 Srov. SKTF, fond Personalía. Životopis 1950.

k tomu poznamenává, že maminka měla nemalou radost, že svého prvozeného syna obětovala Pánu Bohu.³³

1.1.3 Studium bohosloví v Praze

Bohoslovecká studia absolvoval Josef Hronek v letech 1909–1913 na pražské české bohoslovecké fakultě Univerzity Karlovy. O jeho zájmech a zkušenostech během studia sestra Josefa uvádí:

Po maturitě 1. července 1909 odešel Pepa na podzim téhož roku do Prahy, kde byl zvláště vlídně přijat ředitelem arcibiskupského semináře Janem Říhánkem a vicerektorem Jos. Soukupem, který později býval u nás na Ořechovce častým, milým hostem.

Pepa, netížen starostmi o zabezpečení hmotného základu vysokoškolských studií bohosloveckých, vrhl se do obsáhlého studia bohosloví, historie a umění. Mohl tak činiti tím spíše, protože šel do bohosloví z přesvědčení a neprodělal žádný duchovní konflikt.

V semináři setkal se s bohoslovci různých temperamentů, orientací a sklonů značně rozličných. Nejvíce ho poutalo přátelství s Františkem Kovářem, o dva roky starším.

Po druhém roce bohosloví zatoužil Pepa po ideálně krásném benediktinském Beuronu, ale Msgre Říhánek mu to rozmluvil. Zvlášť Pepa přilnul k prof. Starého zákona Dr Jaroslavu Sedláčkovi, jenž si přál, aby s ním Pepa navštívil Egypt a Palestinu. Starostlivá maminka však se o Pepu obávala, a tak z této cesty sešlo.

Za svých studií bohosloveckých účastnil se čilého ruchu na Velehradě a v pražské Růži Sušilově.³⁴

Kněžské svěcení přijal Josef Hronek dne 6. července 1913 z rukou Jeho Eminence Leo kardinála Skrbenského. Primici novokněz slavil 7. července 1913 v klášterním kostele sv. Gabriela u benediktinek na Smíchově. Jeho výběr byl podle sestry Josefy ovlivněn „ještě nevyprchanou přichylností k Beuronu“, neboť v tomto kostele pracoval zakladatel

³³ Srov. *Rodinná kronika*, s. 8.

³⁴ Dílo P. Františka Sušila patrně oslovilo i Josefa Hronka, podobně jako ho oslovilo umění beuronských mnichů. Sám Hronek se vyznává ze svého vztahu ke kráse patrně především v tajemství nejsvětější Trojice v recenzi na dílo Odila Wolffa O.S.B. Viz J. Hronek, *Tempelmasse*.

beuronské umělecké školy P. Desiderius Leuz, s nímž se Hronek seznámil.³⁵ V rodinné kronice je primice líčena následovně:

O své primici bratr vypráví, že řádové sestry ji připravily opravdu slavnou: v sakristii jeho mešní roucho – úplně nové – bylo přikryto bílým závojem a posypáno bílými růžemi a myrtou. Obřady primiční řídil ceremonář emauzského opata s asistencí z Emauz. Při primici zpívaly setry v choru. K oltáři doprovodil Pepu pan děkan Matějka, tatínek a ze sourozenců František a Mařenka, kteří byli již den před tím na hradě u Sv. Víta na svěcení. Po primici poslaly sestry bratrovi nádhernou kyticí růží a připravily v klášteře bohatou přesnídávku.

Vrátiv se domů, měl Pepa v neděli druhou mši sv. a uděloval primiční požehnání. O pouti pak 15. srpna poprvé doma kázal.³⁶

1.2 Druhá etapa: duchovní správa, studium a katechetická činnost

Tato etapa začíná 1. září roku 1913 a přesahuje do etapy třetí, kdy byl Josef Hronek od roku 1928 souběžně státním profesorem učitelského ústavu a suplentem teologické fakulty. Do této etapy Hronkova života patří jeho služba převážně jako kaplana v duchovní správě na venkově i ve městech (kap. 1.2.1), získání kvalifikace katechety a jeho působení ve školách národních, měšťanských, na gymnáziích a na učitelských ústavech (kap. 1.2.2), studium na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, obhájení dizertační práce na Teologické fakultě Univerzity Karlovy a získání místa II. adjunkta tamtéž (kap. 1.2.3).

1.2.1 Působení v duchovní správě³⁷

Působení Josefa Hronka v duchovní správě se týká období od 1. 9. 1913 do 31. 8. 1926.³⁸ Před začátkem první světové války začínal jako kaplan na dvou místech: od 1. září 1913 ve Viticích u Českého Brodu a po dvou

35 Viz J. Hronek, *Mniši – aestheti z Beuronu*.

36 *Rodinná kronika*, s. 11.

37 Datace v této kapitole je konzultována s výpisem o průběhu ustanovení z archivu Arcibiskupství pražského a se životopisy: SKTF, fond Personalia. Životopis 1945 a tamtéž Životopis 1950. Podrobnosti jsou převzaty z *Rodinné kroniky*. Pokud některý pramen uvádí jiné údaje, je na to upozorněno v poznámce.

38 Srov. SKTF, fond Personalia. Životopis 1950.

týdnech ve Vinoři u Prahy až do 31. 8. 1914.³⁹ Farnost Vinoř u Prahy spravoval kněz Šimon Bejvl, arcikněz a vikář, čestný kanovník staroboleslavský, a patronát fary měli Czernínové. Farnost čítala více než 10 000 „duší“. Josef Hronek byl jmenován osobním kaplanem pana kanovníka Bejvla. Ten o něm již roku 1913 napsal: „Vdp. Josef Hronek, osobní kaplan ord. 1913, jest kněz nadaný a vzdělaný, ochotný a pilný. V duchovní správě a ve škole si zcela správně vede a jest života vzorného.“⁴⁰

Sestra Josefa uvádí, že její bratr byl na tomto místě šťastný, měl úspěchy jak v duchovní správě, tak i ve škole. Vyučoval náboženství ve Vinoři, v Radonicích a ve Kbelích.⁴¹

Šimon Bejvl zemřel (3. 6. 1914) krátce před vypuknutím první světové války a Josef Hronek byl od 1. září 1914 ustanoven do farnosti Zbraslav. Tamní duchovní správce byl nemocný, a proto přenechával z velké části duchovní správu a výuku ve všech školách dvěma kaplanům. Josef Hronek byl z této služby brzy vyčerpán, a proto požádal o přeložení. 1. ledna 1915 byl jmenován administrátorem farnosti Hořína pod Mělníkem na panství Lobkoviců.⁴² Domníváme se, že Hronkovo nevalné zdraví bylo důvodem, proč nebyl odveden do vojenské služby.⁴³

Po svém zotavení byl Hronek ustanoven jako kaplan do farnosti Slaný, kde působil od 2. května 1915 do 30. září 1915. Od 1. října 1915 byl přeložen jako kaplan do Prahy-Bubenče ke Sv. Gothardu. Za svého pobytu v této farnosti zpracoval historii fary a kostela formou článků do *Našich listů*. Články byly roku 1917 vydány knižně pod názvem *Ž kroniky Bubeněcké* (viz kap. 2.1.1).

Další dvě působiště Josefa Hronka v duchovní správě byla též v Praze. Nejprve byl kaplanem u Sv. Havla na Starém Městě v Praze I, od 1. července do 31. prosince 1918, a poté I. kooperátorem a katechetou u Sv. Ducha na Starém Městě, do 1. ledna 1919. V této farnosti Hronek vyučoval náboženství na Dívčím reálném gymnáziu Školských sester na Královských Vinohradech a v Amerlingově státním učitelském ústavu v Panské ulici (podrobněji viz kap. 1.2.2).

39 Vitice u Českého Brodu zmiňuje pouze *Rodinná kronika*, s. 11. Podle sestry Josefy zde byl farářem byl Karel Grossmann, fara patřila pod patronát lichtenštejnský. S přífařenými obcemi čítala farnost Vitice dva tisíce „duší“.

40 Srov. tamtéž, s. 12.

41 Srov. tamtéž, s. 12.

42 Srov. tamtéž, s. 13.

43 Srov. SKTF, fond Personalía. Osobní výkaz 1946.